Kestävä koulu

Kestävä koulu on esitys valtakunnalliseksi ympäristö- ja kestävyyskasvatuksen ohjelmaksi v. 2028–2030. Ohjelman esikuvana on toiminut Liikkuva koulu -ohjelma. Kestävä koulu -ohjelmassa varhaiskasvatuksen, peruskoulujen ja toisen asteen oppilaitosten oppijat saavat valmiuksia kestävän tulevaisuuden rakentamiseen. Ohjelma toteutetaan kaksikielisesti, ja ruotsinkielinen työnimi on Hållbar skola.



Kestävyysmurrokseen tarvitaan Kestävä koulu

Kestävän yhteiskunnan rakentaminen vaatii uskottavia ja mittavia toimenpiteitä myös kasvatuksessa ja koulutuksessa. Kestävyysmurroksella tarkoitetaan yhteiskuntamme kaikkien järjestelmien perusteellista uudelleen järjestäytymistä ja sovittamista ympäristön kantokyvyn rajoihin. Tarvitaan nopeita ja laaja-alaisia muutoksia; vain näin pystytään torjumaan ilmastonmuutosta ja luontokatoa ja takaamaan hyvä tulevaisuus tuleville sukupolville.[1] Kestävyysmurrokseen tarvitaan kaikki mukaan - opetus- ja kasvatusala ovat avainasemassa!

Koulun kestävyys ei ole kuitenkaan kiinni vain opettajista ja oppilaista. Kestävä koulu -ohjelma kiinnittää huomiota toiminnan kokonaisuuteen, joka sisältää oppimisen, toimintakulttuurin ja toiminnan puitteet (hankinnat, ruoka, tilat, kuljetukset). Kestävä koulu edellyttää koko kasvatus- ja kouluyhteisön kutsumista mukaan: sitoutunutta koulun johtoa, muuta henkilökuntaa ja koko toimintaympäristön tukea.

Miksi Kestävä koulu tarvitaan?

Uusin tieto luontokadosta ja ilmastonmuutoksesta edellyttää vahvempaa otetta ympäristö- ja kestävyyskysymysten opetukseen. Tätä vaativat myös Suomen kansainväliset sitoumukset.[2]

[1] SYKE Policy Brief (2021): On kestävyysmurroksen aika

[2] Pariisin ilmastosopimus (2016) ja YK:n biodiversiteettisopimus (1994; tavoitteet luontokadon pysäyttämiseksi 2022)

Opetussuunnitelmissa on kaikki, mitä tarvitaan, mutta haasteet ovat tavoitteiden toteutumisessa. Opetussuunnitelmat sisältävät ekologisen kestävyyden näkökulmia, mutta opettajat tarvitsevat tukea löytääkseen yhteyden ympäristökysymysten ja eri oppisisältöjen välillä[3]. Nykyisin ympäristösitoumukset heikentyvät matkalla kohti koulun arkea, ja lukuisat muut vaatimukset ajavat arjessa ohi, vaikka monet varhaiskasvatuksen ammattilaiset ja opettajat haluaisivat edistää ympäristö- ja kestävyyskysymyksiä[4].

Kestävän kehityksen kasvatus toteutuu suomalaisissa peruskouluissa hyvin vaihtelevasti, vaikka opetussuunnitelma on kaikille sama: Esimerkiksi luokanopettajat toteuttavat kestävän kehityksen kasvatukseen sopivia oppilaskeskeisiä ja luonnon tutkimiseen sekä kokemiseen liittyviä työtapoja opetuksessaan vain satunnaisesti[5]. Opettajien ammatillista oppimista ilmastonmuutoksesta, sen hillitsemisestä sekä siihen sopeutumisesta tulee tukea oppivan yhteisön, tutkimus-käytäntö-kumppanuuden ja täydennyskoulutuksen keinoin. [6]

Ohjelma mahdollistaa opetussuunnitelman tavoitteiden saavuttamisen ja antaa selkeän rakenteen kestävyyskasvatuksen toteuttamiseen yhteistyössä oppilaiden, kollegojen, kodin ja muun yhteisön kanssa. Ohjelma nostaa ympäristö- ja kestävyyskysymykset keskiöön ja koulun kestävyysmurroksen edelläkävijäksi.

Ohjelmalla toteutetaan kansainvälisiä ja kansallisia sitoumuksia ja linjauksia

Ohjelma vastaa Suomea velvoittaviin kansainvälisten ja kansallisten ympäristö- ja koulutuspoliittisten linjausten, visioiden ja ohjelmien suosituksiin ja vaatimuksi

- YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda2030:n tavoite 4.7
- YK:n lapsen oikeuksien sopimus
- Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan kestävän kehityksen linjaus (2020)
- Kiertotalouden strateginen edistämisohjelma (2021)
- Energian käytön tehostamisvelvoite (2021-2030)
- Suomen kestävän kehityksen strategia (2022-2030)
- Euroopan komission suositus ympäristökasvatuksesta (2022)
- Suomen luonnon virkistyskäytön strategia (2022-2030)
- Agenda2030-tiekartta (2022)
- Eurooppalainen kestävyysosaamisen viitekehys GreenComp (2022)
- Euroopan unionin neuvoston suositus vihreää siirtymää ja kestävää kehitystä edistävästä oppimisesta (2022)
- UNESCO:n Greening Education Partnerhip -aloite (2024)
- Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma (2025)
- Suomen ilmasto- ja energiastrategia (2026)

[3] Essi Aarnio-Linnanvuori (2018): Ympäristö ylittää oppiainerajat : Arvolatautuneisuus ja monialaisuus koulun ympäristöopetuksen haasteina

[4] Niina Mykrä (2021): Peruskoulu ekologista kestävyyttä edistämässä: Toiminnanteoreettinen tutkimus koulun monitasoisesta muutoshaasteesta

[5] Seppo Saloranta (2017): Koulun toimintakulttuurin merkitys kestävän kehityksen kasvatuksen toteuttamisessa perusopetuksen vuosiluokkien 1–6 kouluissa

[6] ClimComp-tutkimushankkeen politiikkasuositukset (2024): Yhteiskunnan ilmasto-osaamista on vahvistettava

- Peruskoulu 2045: Elämää varten -visio (2026)
- Nuorten tulevaisuususko horjuu - millaisia toimia nyt tarvitaan? : Opetus- ja kulttuuriministeriön asiantuntijaryhmän loppuraportti (2026)

Miten päästään eteenpäin?

1. Poliittinen päätös ohjelman käynnistämisestä; ohjelman koordinoinnista vastaa Opetushallitus
2. Luodaan kokoava verkkopalvelu www.kestavakoulu.fi (vrt. Liikkuva koulu), joka on viestinnän, materiaalien, palveluiden, verkostojen, koulutuksen ja tutkimuksen kokonaisuus.
3. Koulutuksen järjestäjä, päiväkoti, koulu tai oppilaitos voi hakea kehittämisrahaa ympäristö- ja kestävyyskasvatuksen ja puitteiden kehittämiseksi.
4. Järjestöt ja muut alan toimijat voivat hakea kehittämisrahaa, jotta voivat tarjota materiaaleja ja palveluja kouluille ja varhaiskasvatukseen.
5. Ohjelma tarjoaa täydennyskoulutusta opettajille, kasvattajille, rehtoreille ja koulutuksen järjestäjille.
6. Ohjelman avulla kehitetään yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen opettajankoulutusta.
7. Ohjelman täysimittainen toteuttaminen maksaa noin 8 miljoonaa euroa vuodessa (vrt. Liikkuva koulu -ohjelma). Tällä rahoituksella Kestävä koulu tavoittaisi esim. kolmen vuoden aikana yht. 50–60 % varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja toisen asteen oppijoista.
8. Ohjelman käynnistymisestä alkaen kerätään tutkimustietoa ohjelman vaikuttavuudesta ja hyödynnetään jo olemassa olevaa tutkimusta.



Jatkoa Opetushallituksen kestävyyskasvatuksen kehittämishankkeelle

Opetushallituksessa vuosina 2021–2023 toteutettu kestävyyskasvatuksen kehittämishanke loi hyvää pohjaa valtakunnallisen Kestävä koulu -ohjelman käynnistämiselle. Kestävyyskasvatuksen kehittämishankeen aikana tuettiin hankeavustuksilla peruskoulujen ja toisen asteen oppilaitosten toimintakulttuurin muutosta kohti ekologisesti kestävämpää elämäntapaa ja vahvistettiin osaamista ilmastonmuutoksen hillinnästä.

OPH:n koulutuksen järjestäjille myöntämistä hankeavustuksista tehdään parhaillaan tutkimusta[7]. Alustavien tutkimustulosten mukaan koulut tarvitsevat asiantuntijatukea ja verkostoitumista kestävyyskasvatuksen toteuttamiseen. Pitkäjänteisyys on keskeinen asia kestävyyskasvatuksen vahvistamisessa. Yhteiset valtakunnalliset ja paikalliset linjaukset auttavat sisällyttämään kestävyyskysymyksiä sekä opetuksen sisältöihin (paikalliset opetussuunnitelmat ja vuosisuunnitelmat) että käytäntöihin (hankinnat ja palvelut). Järjestöt antavat tärkeää tukea kouluille, kuten materiaaleja, palveluja, malleja opetusmenetelmistä, ohjelmia ja verkostoja.

Visio peruskoulun tulevaisuudesta tukee Kestävä koulu -ohjelmaa

Opetus- ja kulttuuriministeriön vuonna 2026 julkaiseman *Peruskoulu 2045: Elämää varten* -vision[8] mukaan peruskoulu on Suomen tärkein tulevaisuusinstituutio, jonka tehtävä on valmistaa lapsia ja nuoria tulevaisuuden muutoksiin ja antaa heille valmiudet muuttaa maailmaa ja uudistaa yhteiskuntaa. Visiossa peruskoulun tulevaisuus rakentuu sivistyksen, merkityksellisyyden, toivon, toimijuuden ja yhteisen hyvän varaan planeetan kantokyvyn rajoissa.

Tutkimukset, sitoumukset ja peruskoulun tulevaisuusvisio antavat perusteita Kestävä koulu -ohjelman käynnistämiselle: koulut tarvitsevat pitkäjänteistä tukea seuraavalla hallituskaudella kestävyysmurroksen toteuttamiseen. Nyt tarvitaan poliittista tahtoa ja toimia, jotta kestävyyskasvatus edistyy Suomessa ja Kestävä koulu -ohjelma saadaan käynnistymään.

Lisätietoja:

Anna Muotka, toiminnanjohtaja, Ympäristökasvatusjärjestö FEE Suomi ry, anna.muotka@feesuomi.fi, +358 50 511 9020

Johanna Sunikka, toiminnanjohtaja, Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto, johanna.sunikka@luontokoulut.fi, +358 44 545 0254

Esitystä ovat olleet laatimassa:

Ympäristökasvatusjärjestö FEE Suomi ry, Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto LYKE-verkosto, Biologian ja maantieteen opettajien liitto BMOL ry, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry, Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto VOL, WWF Suomi, Suomen Latu ry, Natur och Miljö, Luontoliitto, Suomen ympäristöopisto SYKLI, Opetus-, kasvatus- ja koulutusalojen säätiö OKKA-säätiö, Lasten ja nuorten puutarhayhdistys ry, Helsingin yliopiston Kasvatustieteellisen tiedekunta, Suomen Nuorisokeskusyhdistys ry, Suomen Kiertovoima KIVO ja Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus

Lue lisää: feesuomi.fi/kestavakoulu/

[7] Niina Mykrä (2026): Hankkeet edistämässä kestävyyttä perusopetuksessa - YKAPO-tutkimushankkeen ensimmäisiä tuloksia

[8] OKM: Peruskoulu 2045: Elämää varten -visio